

Творча діяльність вчителя музики на заняттях з гармонії / Пужай Г. // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти : Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. – Київ – Чернівці : Зелена Буковина, 2008. – 0,2 д.а.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ГАРМОНІЇ

Сучасна концепція професійної підготовки вчителя музики орієнтує вищу школу на розвиток творчої особистості майбутнього вчителя. Тому необхідно шукати нові резерви змісту професійної освіти, що сприятимуть актуалізації і креативності студентів у педагогічній діяльності. Творчі методи роботи органічно входять до системи викладання музично-теоретичних дисциплін як фактор розвитку музичних здібностей, творчого ставлення до музики, виховання естетичного смаку – в цілому підвищують ефективність навчального процесу.

Творчі завдання на заняттях з гармонії мають на меті поглибити знання студентів щодо виражальних можливостей мелодії, закономірностей гармонічної мови, формотворчої ролі гармонії. Вони є також дієвим засобом виховання музичного слуху, впливають на розвиток гармонічного слуху, ладового відчуття і виразного інтонування, активізують творчо-практичні форми музикування, творчу уяву та творчу ініціативу.

Творча уява як здібність виростає із найпростішого вміння комбінувати, імпровізувати і створювати невеличкі наспіви, інтонації, теми. Психологи ділять уяву на дві форми – відтворювальну та творчу. Уже під час сприйняття і запам'ятовування аналіз дозволяє виділити деякі загальні, найсуттєвіші риси об'єкту і відкинути несуттєві. Головна тенденція уяви – перетворення образів, створення нової моделі ситуації. Чим більш диференційоване саме сприйняття, чим більш воно включає різноманітного і яскравого матеріалу, тим більшою є вірогідність виникнення оригінальної творчості, мінімізується поява композиторських шаблонів. На основі систематизації та порівняння викристалізуються типові риси, що

ґрунтуються на схожості інтонацій, тем, мотивів, ритмів, виникає і формується так зване „образне мислення”.

Творчі вправи на засвоєння взаємозв’язку найважливіших компонентів гомофонної музики – мелодії та гармонії – поділяються на створення мелодій на основі даного гармонічного супроводу та створення гармонічного супроводу до даної мелодії. Перед тим як перейти до створення мелодії, студенти повинні ознайомитися з головними закономірностями побудови та розвитку мелодії, особливостями співвідношення мелодії та гармонії у класичній системі, усвідомити роль мелодії як носія основних рис музичного образу. Спираючись на принципи поступового ускладнення інтонаційного зв’язку горизонталі та вертикалі, спочатку пропонуємо студентам створити мелодії, побудовані на руху по акордових звуках, потім – мелодії, в яких гармонічна основа вуалюється різними прийомами мелодичної фігурації, пізніше – інтонаційно та ритмічно розвинені мелодії, в яких переважає лінійна логіка в мелодичному русі.

Створюючи гармонічний супровід до пісенних мелодій, студенти повинні усвідомити ту роль гармонії по відношенню до мелодії, яка пов’язана з роз’ясненням ладо - функціональної суті мелодичних зворотів. Необхідно звертати увагу на можливість різного трактування мелодичних інтонацій гармонічними засобами. Студенти мають створити гармонічне “оточення”, в якому б максимально розкрилися виражальні можливості мелодії. А це вимагає відчуття жанрових та стилістичних рис мелодії, вміння розібратися в її інтонаційних, метро-ритмічних, структурних властивостях, у характері мелодичного руху, визначити місцезнаходження кульмінації, розмістити каданси, вибрати відповідну гармонізацію та фактуру. Мелодії для таких завдань доцільно добирати із поступовим ускладненням інтонаційного співвідношення мелодичного та гармонічного планів: мелодії з рухом по звуках акордів, мелодії з неакордовими звуками, інтонаційно та ритмічно розвинені мелодії. Це можуть бути мелодії українських народних пісень, дитячих вокальних творів. Підбираючи супровід до мелодій, студенти

повинні керуватися її національними, жанровими, стилістичними ознаками, щоб знайти не тільки гармонію, а й відповідну фактуру. В той же час звичною справою повинно стати створення різних варіантів гармонічного супроводу до однієї мелодії. Гармонічне варіювання як важливий засіб музичного розвитку сприяє усвідомленню зв'язку гармонія – форма та виробленню багатозначності відчуття мелодії. Пропонуючи студентам кілька варіантів перегармонізації мелодичного звороту, викладач звертає увагу на те, що добір того чи іншого варіанту залежить від місцезнаходження цього звороту та його функції у музичному цілому. Мета завдання – навчити співвідносити кожний момент гармонізації з етапами музично розвитку, оволодіти логікою побудови музичної форми. Перш ніж розпочати перегармонізацію цілої побудови, необхідно потренуватися в знаходженні варіантів невеликих мелодичних зворотів, окремих інтонацій, після чого перейти до побудови форми цілого за знайденими варіантами.

До самостійної імпровізації у простих формах можна перейти, коли студенти отримають навички створення побудов, різних за характером музичного розвитку (експозиційних, розвиткових, вступних, заключних), вмітимуть продовжити та завершити музичну думку. Для цього корисними є вправи на створення „відповіді” на дане „запитання” в формі фрази, речення, або створення початку речення на задані фрази та речення – „відповіді”; вступу та закінчення до простої форми; переходів між частинами цілого або цілої форми за даним вступом чи завершенням. Виконання цих вправ допоможе студентам усвідомити, якими засобами гармонії створюється ефект посилення та послаблення напруженості, стійкості – нестійкості, завершення – не завершення, якими функціональними зворотами інтонуються у музиці „запитання” та „відповіді”.

Можливості творчої ініціативи у створенні нових, різноманітних творчих вправ безмежні. Творчі завдання створюють атмосферу зацікавленості, іноді навіть змагання, викликають стан емоційної схвильованості, підйому, що сприяє кращому запам'ятовуванню музичного

матеріалу. Творча діяльність за умов створення емоційно-позитивної атмосфери спонукає до подальшого самостійного навчання, виконавства, потреби у творчості.

Список використаної літератури

1. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. – Л.: Музыка , 1979. – 287 с.
2. Картавцева М. Развитие творческих навыков на уроках сольфеджио. – М.: Музыка , 1988. – 71 с.
3. Методика викладання музично - теоретичних предметів: Зб. ст. / Упор. В. Самохвалов. – К: Музична Україна, 1989. – 112 с.
4. Падалка Г. М. Музична педагогіка: Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін у системі педагогічної освіти. – Херсон, 1995. – 187 с.
5. Петрушин В. И. Музыкальная психология: Учебное пособие для студентов и преподавателей. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 218 с.
6. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. // Избранные труды: В 2-х т. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1985.